

NORDENS FACKLIGA SAMORGANISATION
POHJOLAN AMMATILLINEN YHTEISJÄRJESTÖ
COUNCIL OF NORDIC TRADE UNIONS

Antagen av NFS:s styrelse 2015-11-26

Nordisk facklig position avseende förhandlingarna om ett handels- och investeringsavtal mellan USA och EU (TTIP – Transatlantiskt partnerskapsavtal för handel och investeringar)

Inledning

Sedan Lissabonfördraget trädde i kraft 2009 har EU haft behörighet att på medlemsstaternas vägnar förhandla om såväl handels- som investeringsavtal. Det transatlantiska handels- och investeringsavtalet (TTIP) som EU och USA förhandlar om är ett av de första testen av denna behörighet, med ambitionen att göra detta till världens mest omfattande bilaterala handels- och investeringsavtal.

Målet med TTIP är att öka handeln mellan USA och EU, bidra till ökad tillväxt och fastställa en internationell standard för omfattande bilaterala förhandlingar.

Förhandlingarna om avtalet inleddes 2013 och syftar till att sammanjämka regelverken på bred front, med avseende på såväl varor som tjänster. Målsättningen var att förhandlingarna skulle vara avslutade 2015, men för tillfället förefaller detta osannolikt, bl.a. på grund av den utdragna debatten om ISDS (Investor-State Dispute Settlement), tvistlösningsmekanism som ger investerare rätt att vidta rättsliga åtgärder mot stater. Trots att det ursprungliga tidsschemat inte har kunnat följas har Europeiska kommissionen som målsättning att slutföra förhandlingarna under Obamas presidentperiod, dvs. före det amerikanska presidentvalet i november 2016. De nordiska länderna, som är små öppna ekonomier och beroende av internationell handel, är positiva till internationell reglering av handel.

Tre av de nordiska länderna, Danmark, Finland och Sverige, är EU-länder och ingår därmed i TTIP-förhandlingarna, medan Island och Norge står utanför. Avtalet kommer därför att påverka de nordiska länderna på olika sätt. De tre EU-länderna kan förväntas gynnas av avtalet, medan effekterna för Norges och Islands del är svårare att förutse på det här stadiet. Det bör dock noteras att ett närmare regleringssamarbete mellan USA och EU också kommer att påverka länderna i EFTA/EES.

Allmänna förutsättningar

De nordiska fackliga centralorganisationerna är positiva till frihandel och anser att ett avtal om rättvis konkurrens mellan två utvecklade ekonomier kan främja tillväxt, konkurrenskraft och nödvändiga strukturella förändringar. Detta kommer i sin tur att skapa arbetstillfällen i hållbara företag och leda till mer konkurrenskraftiga konsumentpriser, men kommer samtidigt att innebära utmaningar med avseende på importkonkurrens och de nationella regelverken. Förutom att det gynnar den ekonomiska utvecklingen anser de nordiska fackliga centralorganisationerna att ett väl genomfört TTIP-avtal utgör ett gyllene tillfälle att sätta standarden för hur man i framtida handels- och investeringsavtal kan garantera arbetstagarnas rättigheter och villkor. Det ger också möjlighet att införa nya villkor i framtida bilaterala handelsavtal som träffas av såväl EU som USA.

Denna ståndpunkt har sin grund i att de nordiska fackliga centralorganisationerna har valt att spela en aktiv roll med avseende på förhandlingarna och vill påverka dessa för att garantera att arbetstagarnas rättigheter värnas på bästa möjliga sätt. Denna ståndpunkt är också avhängig villkoret att avtalet skall uppfylla ett antal grundförutsättningar avseende skydd och främjande av arbetstagares grundläggande rättigheter, stater autonomi och en skeptisk inställning till tvistlösningsmekanismen ISDS.

De nordiska fackliga centralorganisationerna kräver största möjliga öppenhet i förhandlingsprocessen för att garantera lika villkor för civilsamhället och de näringslivsintressen som vill påverka processen. Detta är det enda sättet att hantera den mytbildning som finns kring TTIP-förhandlingarna.

Skydda och främja arbetstagares grundläggande rättigheter

Ett avtal om frihandel mellan världens två största handelsblock måste tydligt hänvisa till de grundläggande rättigheterna för arbetstagare i ILO:s grundkonventioner och innehålla tydliga formuleringar om arbetstagares rättigheter på områden som berör rätten att organisera sig och rätten till kollektiva förhandlingar. Detta är nödvändigt för att skydda arbetstagarnas grundläggande rättigheter och måste betraktas som absoluta minimikrav.

EU och USA skall också förbinda sig att följa ILO:s agenda för anständigt arbete (Decent Work) för att stärka arbetstagares rättigheter till information och konsultation, liksom kraven om företagens sociala ansvar.

De nordiska fackliga centralorganisationerna anser att det är av största vikt att förhandlingsmandatet tydligt anger att avtalet skall innehålla kontrollmekanismer som främjar avtalsparternas efterlevnad av ILO:s kärnkonventioner på nationell nivå. Vi anser vidare att en sådan mekanism bör vara en trepartsstruktur med företrädare för arbetsmarknadens parter. Det är också av central betydelse att de tillsynsmekanismer som är inskrivna i avtalet stödjer ILO-systemet.

Vidare får avtalet inte på något sätt leda till att arbetsrättsliga landvinningar går förlorade eller försämras på nationell nivå, t.ex. med avseende på gällande normer för arbetsvillkor och arbetsmiljö. Tvärtom är det viktigt att enskilda staters möjlighet att upprätthålla höga ambitioner med avseende på skydd av arbetstagare och deras rättigheter respekteras och garanteras, liksom att dessa rättigheter skall kunna förbättras ytterligare. Sådana ambitioner får under inga omständigheter betraktas som handelshinder.

Avtalet måste också innehålla en formulering som garanterar arbetstagarnas rättigheter i enlighet med gällande regler och villkor i det land där arbetet utförs, samt att dessa efterlevs, oavsett arbetstagarens nationalitet. Social dumpning måste förhindras och överträdelser av arbetstagares rättigheter måste leda till ekonomiska konsekvenser. Det föreslås att dessa frågor tas upp i avtalets så kallade hållbarhetskapitel, tillsammans med frågor som rör miljöskydd och miljöregler. De nordiska fackliga centralorganisationerna anser dock att det är avgörande att de arbetsrättsliga frågorna beaktas på sina egna meriter. Skyddet av arbetstagares rättigheter och andra arbetsrättsliga frågor skall genomsyra hela avtalet och får inte begränsas genom att de skrivs in i hållbarhetskapitlet.

De nordiska fackliga centralorganisationerna anser vidare att rörlighet mellan de båda kontinenterna skall underlättas, förutsatt att så sker i enlighet med national lagstiftning och/eller kollektivavtal, vilket förutsätter en mekanism för ömsesidigt erkännande av yrkeskvalifikationer.

Respekt för demokrati, offentliga tjänster och staters suveränitet

De nordiska fackliga centralorganisationernas ståndpunkt är att TTIP inte får begränsa manövertrycket för demokratiskt beslutsfattande. Demokrati och staters rätt att reglera inom sitt eget territorium måste respekteras i största möjliga utsträckning. Medlemsstaternas suveräna rätt att reglera inom politikområden som välfärd, utbildning, folkhälsa, miljö eller arbetsrätt får inte begränsas eller minskas. Inte heller får avtalet på något sätt ifrågasätta en enskild medlemsstats möjlighet att införa ambitiösare nivåer på dessa områden. De nordiska fackliga centralorganisationernas ståndpunkt är att grundläggande offentliga tjänster som utbildning och sjukvård inte skall betraktas som varor som regleras i handels- och investeringsavtal.

De nordiska fackliga centralorganisationerna anser det grundläggande att medlemsstaterna får

behålla rätten att besluta om vilka politikområden som skall drivas av offentlig sektor, men är inte negativa till konkurrens i sig. Avtalet får inte undergräva demokratiska principer och social utveckling och inte heller framtvunga konkurrens, liberalisering eller privatisering av offentliga sektorn. När offentliga tjänster utsätts för privatisering, eller redan har blivit privatiserade, är det viktigt att det går att återföra dem till offentligt ägande. Avtalet får inte heller begränsa en enskild medlemsstats möjlighet att behålla, införa eller avskaffa statliga monopol. Offentlig upphandling som grundas på sociala kriterier såsom arbets- och anställningsvillkor måste också respekteras.

Sedan Kommissionen fick mandat att förhandla om TTIP har kritiska och bekymrade röster hörts i såväl Europa som USA, särskilt med avseende på mekanismen för tvistlösning mellan investerare och stater, den så kallade ISDS-klausulen. De nordiska fackliga centralorganisationerna stödjer merparten av denna kritik och är följaktligen skeptiska till ISDS-klausulen, eftersom ett separat skyddssystem för investerare som ligger utanför det vanliga rättssystemet kan få negativa effekter på den demokratiska beslutsprocessen. Denna kritik måste också beaktas i diskussionen om avtalet mellan EU och Kanada (CETA).

Avslutande kommentar

Sammanfattningsvis vill de nordiska fackliga centralorganisationerna betona att resultatet av TTIP-förhandlingarna kommer att ange ramarna för framtida handels- och investeringsavtal. Av det skälet är det av största vikt att EU på bästa möjliga sätt garanterar skyddet för arbetstagare och en ambitiös social- och miljöpolitik. Vidare är det viktigt att avtalet betonar företagens åtaganden för mänskliga rättigheter.